

Рябова К. О., к.ю.н.,
Пустовой В. В., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Розвиток ринкової системи господарювання в Україні неможливий без таких інститутів обміну, як товарні біржі.

Неефективне функціонування біржового ринку зумовлено рядом як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників [4, с. 441-442].

Зокрема, серед об'єктивних факторів слід віднести наступні:

1. Недосконалість правового регулювання, що регулює біржову діяльність. Зокрема, відсутність законодавчо встановлених правил поведінки на біржовому ринку та прийняття численних нормативно-правових актів – одні з яких сприяли розвитку біржової торгівлі, а інші, навпаки, запроваджували обмеження, які загрожували існуванню біржової діяльності, свідчить про відсутність в Україні послідовного й ефективного державного регулювання біржової діяльності. Основний і практично єдиний закон, що регулює діяльність товарних бірж (Закон України «Про товарну біржу»), ні на момент його прийняття, ні в даний час не відповідає об'єктивним потребам економіки, оскільки основні питання, пов'язані з біржовою торгівлею, не знайшли у ньому відображення [3, с. 123].

У законі відсутнє визначення «біржового товару», немає обмежень щодо його складу, тоді як, наприклад, у Росії заборонена торгівля нерухомістю й об'єктами інтелектуальної власності. Це привело до того, що в Україні здійснюється торгівля як класичним біржовим товаром, так і небіржовим.

2. Відсутність державного контролю за діяльністю бірж. Виділяють три основні моделі, які характеризують рівень державного втручання в регулювання біржової діяльності – американську (орієнтація на самоуправління та самоконтроль), англійську (поєднання значного впливу держави та органів саморегулювання) та французьку (визначальна роль держави в контролі за діяльністю біржових структур і ринку) [2, с. 194-196].

З метою постійної координації та контролю за діяльністю бірж і учасників біржової торгівлі, упередження будь-яких маніпуляцій, нечесної торговельної практики та шахрайств на біржовому ринку в усіх державах (незалежно від моделі управління) створені і діють спеціальні (державні) органи регулювання.

В Україні ж відсутній орган державного регулювання, який би

здійснював координацію, контроль та організаційне забезпечення системи біржової торгівлі, що призводить до розриву вертикалі управління.

3. Відсутність розрахунково-клірингової палати, що, своєю чергою, перешкоджає запровадженню торгівлі ф'ючерсними контрактами та опціонами.

4. Відсутність реальної інфраструктури біржового ринку.

5. Відсутність належного інформаційного забезпечення (у першу чергу сільськогосподарських товаровиробників).

6. Хаотичне, невиправдане ні станом економіки, ні станом вітчизняного ринку кількісне зростання товарних бірж (більшість з яких не відповідає своєму статусу та призначенню), кожна з яких діє автономно, за власними правилами, що унеможливорює ефективне проведення цінової політики і в подальшому може призвести до стагнації всієї біржової торгівлі.

Суб'єктивними чинниками можна вважати:

1. Відсутність необхідних знань та недостатня поінформованість товаровиробників щодо технології та переваг біржової діяльності.

2. Небажання виробників і посередників вести чесну прозору торгівлю. Подальший розвиток біржового ринку повинен відбуватися у напрямку створення Єдиної біржової системи в Україні, для чого необхідно:

1) оптимізувати кількість бірж;

2) забезпечити ефективне регулювання біржової діяльності шляхом створення Комісії з біржового товарного ринку України та розрахунково-клірингових установ;

3) запровадити торгівлю ф'ючерсними контрактами, опціонами та складськими свідоцтвами;

4) покращити систему моніторингу кон'юнктури біржового ринку, висвітлювати котирування не лише фактичних біржових цін, а й прогноз на наступні місяці;

5) розробити і запровадити систему економічних заходів, спрямованих на стимулювання виробників до реалізації сільськогосподарської продукції через прозорі процедури біржового ринку.

До цього часу товарні біржі в Україні не посіли належного місця, як того вимагають нові економічні умови, що викликає необхідність переосмислення їх сутності та призначення, розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо формування ефективного біржового механізму, сприятливих організаційних і правових умов їх функціонування.

Література

1. Про товарну біржу: Закон України від 10.12.1991 № 1956-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.

2. Воскобійник Ю. П. Особливості діяльності та напрями удосконалення

біржового аграрного ринку/ Ю. П. Воскобійник // Наук. вісн. Національного аграр. ун-ту. – 2007. – № 110. – Ч. 2. – С. 192-197.

3. Самофалов П. П. Загальні аспекти розвитку біржової діяльності в Україні / П. П. Самофалов // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2014. – № 6. – С. 122-126.

4. Шимко О. В. Біржова торгівля в Україні: проблеми становлення та розвитку / О. В. Шимко. – Рівне: Рівненський Європейський університет, 2017. – С. 437-442.

УДК 346(043.2)

Рябова К. О., к.ю.н.,
Вербицький С. М., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В УКРАЇНІ

Правові, економічні й організаційні основи регулювання діяльності природних монополій в Україні визначені в Законах України «Про природні монополії», «Про захист економічної конкуренції». Метою цих законів є забезпечення ефективності функціонування ринків, що перебувають у стані природної монополії, на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій і споживачів їхніх товарів.

Проте, навіть незважаючи на значну кількість нормативно-правових актів, ґрунтовних наукових досліджень окремих проблем природних монополій, на сьогодні в Україні відсутня закріплена на державному рівні концепція реформування державного управління у сфері природних монополій, не відпрацьовані моделі побудови інституційної, правової та економічної бази регулювання в окремих галузях, галузеві методології цінового й технічного регулювання природних монополій.

Через різні обставини в Україні і на сьогодні ще не забезпечена реалізація положень Закону України «Про природні монополії», проведені економічні реформи (зокрема, демонополізація економіки, приватизація та корпоратизація державних підприємств) не забезпечили суттєвих перетворень у сферах природних монополій, що ускладнює ринкову мотивацію функціонуючих у них господарюючих суб'єктів, до цього часу так і не впроваджено модель регулювання, яка б повністю відповідала ідеології та принципам регулювання діяльності на ринках природних монополій. У результаті цього виникають проблеми у галузях надання послуг, зв'язку, електроенергетики та транспорту, погіршується ситуація на ринку житлово-комунальних послуг, зокрема, негативно впливають на фінансово – господарську діяльність комунальних підприємств, що